

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	2
Turen til Færøerne	3
Fynske heste	5
Holmegaard	6
Lysholm	8
Et kursted på Rømø	10
Stensgaard i Thy	11
Solskinshilsen fra Australien	12
Nyt fra kredsene	14
Stempler fra teglsten	16

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgaardsforening
 August - September 1999
 Nr. 341 - 57. årgang

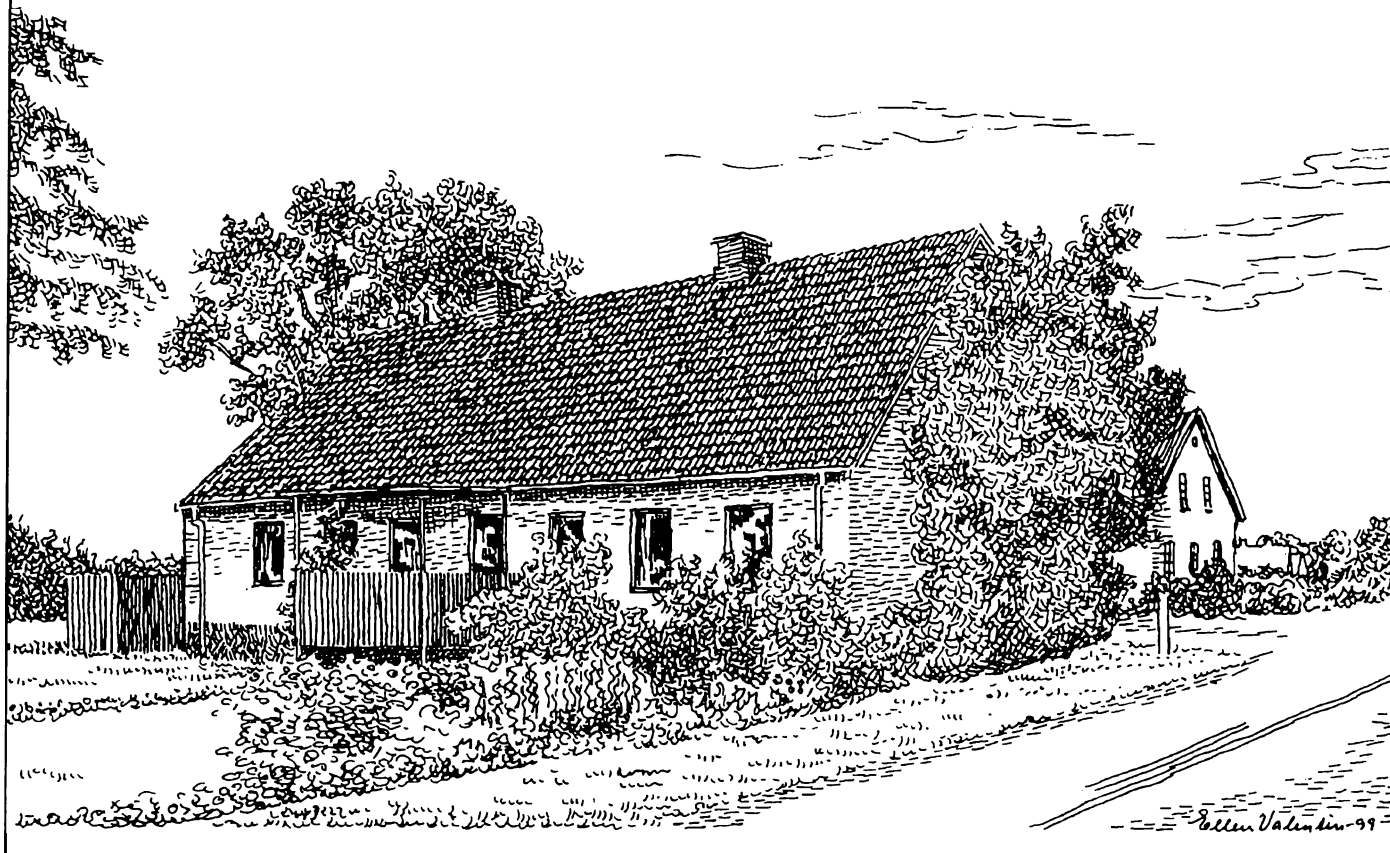

Fra Lysholm ved Haslev.

I 1798 blev et stykke overdrev af Gisselfelds hovedgårdsjord udstykket i 23 husmandsparceller. To af disse ejendomme er stadig slægtsgårde, bl.a. denne, der blev oprettet af lodderne 1 og 2.

Lysholm er omtalt side 8.

(Tegning: Ellen Valentin)

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Slægtsgaardsarkivets Web-adresse:
www.slægtsgaardsforeningen.dk
E-mail:

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
Postgiro nr. 8 08 31 42.

Ejendoms konsulenter:

Anders Frederiksen,
Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 17 07, fax 98 51 17 06.

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 44, fax 58 56 74 45.

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax. 98 35 16 03
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlandskredsens)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6, Poulstrup,
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkredsens)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 49 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsens)

Gårdejer Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevvej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
(Formand: Bornholmskredsens)

Gårdejer Vagn Juel Jørgensen,
»Grønlandsgården«,
Øllemosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmoose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskredsens)

Gårdejer Marie Hansen,
»Egevang«,
Atterupvej 43, 4640 Fakse,
tlf. 56 71 37 92,
(Formand: Sjælland Syd)

Gårdejer Jens Peter Hansen,
»Skovgaard«,
Ty-Hastrupvej 10 B, 4690 Haslev,
tlf. 56 38 12 67

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare,
tlf./fax. 54 94 41 63
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Poul Mahler,
»Egbo«
Sandager Kirkevej 30, Sandager,
5610 Assens, tlf. 64 79 10 20
(Formand: Fynskredsens)

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsens)

Gårdejer H.C. Clausen,
Rosenvej 69
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 19 61
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrumtsager Hovedgaard,
Skrumtsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
»Egelykke«
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Oluf Føns Knudsen,
Ribevej 88, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Knud Høstgaard Møller,
»Nitrupgaard«, Nitrupvej 1,
Balling, 7860 Spøttrup
tlf. 97 56 40 71

Gårdejer Henry Slemming,
Hammelevvej 18, Hammelev,
8500 Grenå
tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalg)

Gårdejer Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax. 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Niels Thyboe
Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Proprietær Frants Wetche
»Hvanstrup«
Hornumvej 95
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Formanden skriver:

Efter en måned med højsommer står høsten for døren, hvis den ikke forlængst er i gang, og der meldes om meget varierede udbytter i de tidlige afgrøder.

Man undres stadig over vejret i lille Danmark, et forår og en forsommer med regn i stride strømme, og en hedebløge af format i højsommeren, det er de vilkår, som planteavlerner må leve med.

Generelt ser det ud til, at der står nogle gode afgrøder på vore marker, men resultatet skal nok vise sig at give store udsving fra landsdel til landsdel og fra afgrøde til afgrøde.

Vandmiljøplanen skal nu føres ud i livet, og vi står midt i problemet med 6% efterafgrøde, og vi må vel nok erkende, at af de mange tiltag, der er taget i tidens løb, er dette nok det sværeste at se logikken i. Alene ud fra den kendsgerning, at nogle planteproducenter vil få mindre arealer med vintergrønne marker, gør dette tiltag uspiseligt, og da det er omkostningskrævende og vil medføre et højere ukrudtstryk med deraf følgende øget forbrug af pesticider, så forsvinder logikken totalt.

Planen rummer et ønske om at udlægge 16.000 ha til våde enge, og med al den sympati man kan have for denne tankegang, forudsætter dette økonomisk kompensati- on, der er langt højere end den 25.000 kr/ha, der tilbydes.

Hvis landbruget skal være med til at efterkomme de mange højtflyvende idéer, må der betales ved kasse 1.

Højsommeren er også ferietid, og som det fremgår andetsteds i bladet, har vi i Slægtsgårdsregi været på Færøerne.

Vi, der var på Færøerne, havde en stor oplevelse, og jeg tror, at der fortsat vil være et marked for at vi arrangerer rejser til nogle af de mere sjældne rejsemål.

Hvis der blandt vore medlemmer er nogle ønsker, så lad os høre, og vi vil se, hvad vi kan gøre.

Med de bedste ønsker om et godt høstvejr.

Kate og Carl Martin Christensen.

Kaaregaard, primo august 1999.

ÅRSMØDET ÅR 2000
afholdes 27. - 28. MAJ
på Menstrup Kro ved Næstved.

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Bøgevej 8, Assentoft, 8900 Randers,
tlf. 86 49 53 49

Ulrich Alster Klug
Smedetofte 32, 2. tv.
2400 København NV,
tlf. 38 33 19 12
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftegård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf. 58 58 40 16. Fax 58 58 41 06.

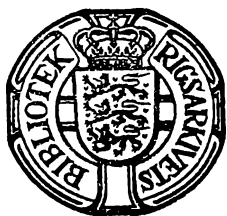
*Nr. 342 udkommer omkring
d. 20. oktober 1999. Stof til dette
nummer skal være hos redaktøren
inden d. 20. september 1999.*

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

*Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 58 37 79 43
Fax 58 37 36 35*

Hele selskabet samlet
på Tinganæs foran
lagmandens bygning.

Turen til Færøerne

42 medlemmer af Slægtsgårdsforeningen havde en ufor-glemmelig tur til Færøerne i dagene 23. - 27. juli, hvor man blev enige om, at vejret på Færøerne er betydelig bedre end sit rygte.

Efter ankomsten til flyvepladsen på Vagar kørte vi til færgeren, der sejlede os til Vestmanna, hvor to små både ventede os. Vi fik en tur langs klipperne med kløfter, huler og fuglefjeld. Nogle blev søsyge på det friske hav, mens andre nød naturen med fugle og sæler. Denne sejl-tur var en meget fin introduktion til Færøerne.

Efter middagen i Vestmanna kørte vi til Torshavn, og undervejs fortalte vores chauffør om det vi så.

I Torshavn blev vi indkvarteret på "Hotel Torshavn", det gamle sømandshjem, der er afholdshotel, men værelserne var gode, og hotellets beliggenhed perfekt.

Hotellet lå midt i det gamle Torshavn, så efter fem minutters gang kunne man nå Tinganæs eller "Cafe Natur", som udbedrede hotellets mangler. Her kunne man både få kaffe og tærte og færøsk øl. Der brygges både

pilsner, guldøl og guld lager. Især lagerøllen "Black Shep" var efter redaktøren mening værd at rejse efter.

Næste dag kom vores guide, Sonja, som ledte os gennem det gamle historiske Tinganæs med de gamle huse, der var bygget tæt, for at skabe læ. Husene har endnu græs-tørv på taget. Denne lokale skik skyldes for det første mangel på andet materiale, dernæst isolerer det godt og endelig kan man ikke høre regnvejret.

Vi så Skansen, den gamle fæstning ved indsejlingen til Torshavn, og her oplevede vi blæsevejret.

Nede på havnen vente en bus. Det var en udrangeret DSB bus, som tabte udstødningsrøret. Mens vi var inde i Nordens Hus kom en anden gammel bybus, og da den var uden højtaler, kom en tredje bus, mens vi spiste frokost på Hotel Færoyar. I denne gamle bybus var det ikke til at lukke for varmen.

Alle tog busepisoderne med højt humør, for det viste kun, at Færøerne endnu ikke er fordærvet af turistind-dustrien. Den venlighed færingene viste tyder på det samme, men Færøerne har et meget stort potentiale for turisme.

Eftermiddagen blev tilbragt på Kirkjubøur, hvor vi først så den gamle domkirke, derefter ruinen af Magnuskate-dralen og endelig blev vi modtaget på kongsgården, hvor Sølva og Páll Patursson gæstfrit åbnede deres hjem. Kongsgården er den gamle bispegård, og den ældste byg-ning er fra 1100-tallet.

Kongsgården har været i slægten siden 1557 og Páll Patursson er 16. generation. (Kongsgården i Kirkjubøur vil blive beskrevet i næste udgave af Slægtsgårdsbladet.)

Mens vi var på Kongsgården var sønnen Joannes ved at inselere græs. Og inden vi forlod det historiske sted var gårdens 25 køer kommet hjem for at blive malket.

Færøerne er delvist selvforsynende med mælkeproduk-ter, idet smør og ost importeres.

Staldbygningen var hundred år gammel, men teknisk på højde med, hvad vi kender.

Der er 35 tdr. dyrket jord og omkring 2500 tdr. land udmark, hvor der går omkring 400 får og nogle få heste af

Guiden Sonja fortæller om et gammelt hus på Tinganæs. Under græstørvstaget ses birkebark, der gør huset tæt.

Fra røgstuen (dagligstuen) på kongsgården i Kirkjubøur. Fra højre ses kongsbonden Páll Patursson, hustruen Sølva og Carl Martin Christensen, der takkede for gæstfriheden.

den gamle færøske race, som man gør meget for at bevare. De ca. 300 kongsgårde var det stabile element i det færøske samfund. Hvor odelsgårdene, de privatejede gårde, blev delt op i mindre og mindre parceller, forblev kongsgårdene udelte, da de gik i arv fra fader til ældste søn.

Kongsgårdene blev oprettede af det gamle bispegods, der efter reformationen blev overtaget af kongen, som bortfæstede gårdene til såkaldte kongsbønder. Kongsjorden blev i 1955 overdraget som særanliggende til en selvejende jordfond, der godkender generationsskifter, og som overdrager ledige kongsgårde til kompetente brugere.

En gang dyrkede man korn på Færøerne, men det er opgivet. Nu avler man kartofler og rabarber. Svinehold har man ikke haft siden den tidlige middelalder.

Fårene, som tidligere var grundlag for al beskæftigelse på øerne, er i tilbagegang, men der går stadig omkring 50.000 halvvilde får rundt i udmarken. Har man en parcel i indmarken, har man også ret til at holde får i udmarken, ret til fuglefangst og ret til andel i grindehvalernes kød og spæk. Fårene har ret til at færdes frit, og det er haveejernes problem at holde fårene ud, og ikke landmandens.

Søndagen var til fri disposition indtil sidst på eftermiddagen. Nogle benyttede lejligheden til at se nærmere på Havnekirken, der siden 1990 har været Færøernes domkirke. De der gjorde deres søndagspligt, oplevede den færøske skik, at ringningen ikke slutter med bedeslagene, men bedeslagene først lyder, når degnen har læst udgangsbønnen.

Der var fem børn, der skulle døbes. Her er det ikke moderen, der bærer barnet, men en af fadderne.

Efter frokosten på Hotel Hafnia, var der nogle timer til fri disposition, men foranlediget af landsformandens engagement i Odd-Fellowordenen, var vi inviteret til at besøge logen i Torshavn. Her fortalte logens undermester om logen og om forholdene på Færøerne, som han så dem. Undermesteren var brandsinspektør i Torshavn, født på Færøerne, men har arbejdet mange år i Danmark, og kunne derfor give et interessant billede af forholdene.

Kl. 17.00 samledes vi på skonnerten "Nordlyset". Da vejret var godt, og næsten vindstille kom vi rundt om Nólsoy, den ø, der har skabt så meget læ, at Torshavn er blevet til det den er.

Undervejs blev vi sendt ned i tre gummibåde og sejlede ind i nogle huler. Her spillede en af besætningsmedlemmerne på trompet, og det var en helt enestående klang, der fremkom i hulerne.

I programmet stod, at vi skulle have en treretters menu ombord. Vi fik straks en haps franskbrød med røget hellefisk. Langt senere serveredes en skål med kogte krabber, der smagte pragtfuldt. Efter at vi havde været i land på Nólsoy serveredes hovedretten, en portion ris med grønsager samt kogt tørret og fersk fisk. Et traditionelt færøsk måltid, som også var en god oplevelse.

Næste dag kørte vi nord på og så først en vikingeboplads i Kvivik, kikkede på kirken og enkelte nåede også at se en lille gård, hvor der stod fire køer i den gamle stald under stuehuset. Da færingene krydser deres gamle race med sæd fra udenlandske tyre, vokser køerne, og stalden var næsten for lav til køerne. Her håndmalkede konen endnu.

Turen fortsatte til Eidi, hvor vi så museet, mindelunden for druknede fiskere og spiste middag på hotellet, der ønskede at kræse for os med flæskesteg. Flæskestegen var udmærket, men det havde været en større oplevelse om vi havde fået den lokale hvalbøf! Derefter fulgte en meget smuk tur gennem landskabet til bygden Gjogv,

Kongsgården i Kirkjubøur er ved at foretage generationsskifte, og 17. generation på kongsgården bliver Joannes Patursson (th) som ses sammen med Jørgen Nyborg, Åbybro. Joannes Patursson har været på landbrugsskole i Norge, og har i nogle år hjulpet til på gården, så han er godt rustet til at føre gården videre i slægten.

*Noget af selskabet
foran det hus i
Midvigur; hvor den
historiske Barbara
boede.*

hvor der en meget stor slugt i klippen, som i gamle dage dannede en naturhavn for fiskebådene.

Det var en flot naturoplevelse, og vidunderligt at naturfænomenet ikke er spoleret af kiosker og andet uvedkommende. Turen sluttede i Gøte, hvor vi så den nye kirke og en fabrik, der fremstiller færøske trøjer.

Da vi kom tilbage til Torshavn stod en mand på havnen og solgte grindekød og spæk. Det var vist ikke helt i overensstemmelse med lovgivningen, for grindehvalernes fordeles i det område, hvor de er taget, og grinden er en uundværlig del af befolkningens ernæring, mens den

egentlige hvalfangst udelukkende tjente kommercielle formål. Dagen sluttede med festmiddag på Hotel Hafnia.

Den sidste dag på turen kørte vi til Vagar, så kirken i Sandavagur, hvor vi så runestenen, og vores chauffør fortalte. Derefter gjorde vi holdt i Midvigur, der er kendt fra filmen om Barbara, og så det hus, hvor den historiske skikkelse, der er model for romanfiguren virkelig har boet.

Så var det tid til afrejsen og alt forløb planmæssigt.

OGN.

Fynske heste

Redaktør Edvard Andersen, Fåborg har sendt disse optegnelser, som er blevet ham fortalt af gårdejer Sv. Lebæk, Ulbølle:

Som ung tjenestekarl kørte jeg korn hjem til gården. Det var med et spand heste, der var lidt kulrede i sommervarmen. Jeg sad ovenpå læsset, og da vi nærmede os ladeporten, blev jeg klar over, at jeg umuligt kunne blive siddende uden at komme i en slem klemme mellem læs og ladeport. Gårdlængen var stråtækket, og jeg kunne ikke nå at stoppe de tovlige heste. De ville ikke lystre råb eller tømmer. Så sprang jeg fra kornlæsset og op på stråtaget, mens heste og køretøj fortsatte uden at standse. Hurtigt kravlede jeg op på tagets top og rutschede ned ad den modsatte side - tidsnok til at nå læsset og gribe tømmerne og standse heste og køretøj!

Engang ejede jeg et par kloge og smukke oldenborgere. Hvis jeg havde arbejde i nærheden af gården og gik hjem til middag, lod jeg sommetider hestene løbe frit omkring på strandengen i nærheden. Når jeg så vendte tilbage, fløjtede jeg højt efter hestene. Ved første fløjt stod de stil-

le og spidsede øren. Ved andet fløjt satte de i galop hen imod mig, og hvis der var tale om brug af vogn, stillede de sig straks og korrekt foran vogn og vognstang uden at jeg behøvede at sige et ord!

De samme heste var så kloge og hjælpsomme, at de kunne køre alene med min lille selvbinder. Jeg bandt tømmeren fast til siddepladsen og sagde: "Kom så!" hvorefter de kørte uden kusk. De drejede nydeligt omkring hjørnerne, der selvfølgelig blev lidt runde, og når de kom tilbage til mig, der havde brugt tiden til at "sætte i hob", standsede de, og så fik de ros og kærne, hvorefter jeg sagde: "Kom så!" Så gik hestene videre!

PS.

Sv. Lebæks historier fremkaldte hos mig en barndoms-erindring: En tjenestekarl på nabogården kørte hjemad med et højt kornlæs. Hestene løb løbsk. Karlen forsøgte at standse dem, men forgæves. Han blev stående oprejst på læsset, og ved indkørselen i ladeport blev han slået ihjel mod muren.

Edv. Andersen.

Holmegaard

I Holme, Vester Thorup sogn i Vester Hanherred ligger den gamle slægtsgård Holmegaard som i dag ejes af I/S Holmegaard, der dækker to generationer, nemlig: Tove og Jens Jørgen Winther Sønderhaven samt deres datter og svigersøn Inge Malene Winther og Morten Kloster. Det er henholdsvis syvende og ottende generation. I denne sommer er det 200 år siden, at gården overgik til selveje.

Ifølge folketællingen fra 1787 sad Knud Christensen som fæster af Holmegård. Han var 50 år og gift med Mette Christensdatter. Det var hendes andet ægteskab og hans første. Hendes første mand havde overtaget fæstet på gården i 1772.

Gården er dog meget ældre, da der i 1510 var nævnt en gård ved det navn i sognet Knud Christensen købte Holmegaard til selveje i 1799 fra den nu nedlagte hovedgård Slettegaard,

I 1805 overtog svigersønnen Christen Christensen Winther gården. Han var gift med Mette Knudsdatter, og i deres tid blev det store stuehus opført.

Efter Mette Knudsdatters død blev Christen Winther gift med Ane Nielsdatter. I 1849 døde Chresten Winther og enken sad med gården i to år indtil sønnen Jens Simonsen Christensen Winther overtog den.

Han var gift med Ane Andersdatter Søndergaard fra Øsløs. I 1856 fik de opført gårdens nye og meget rummelige lade.

Barsk har naturen været gennem århundreder. Vesterhavet på den ene side med sandstorm, saltluft og kolde vinde, og fra den anden side Limfjorden. I begyndelsen afhæng dyrkningen af gårdens jord af vandstanden i Limfjorden, og kun de højeste arealer kunne dyrkes. Jorden har flere gange stået under vand, siden Vesterhavet i 1863 brød igennem Agger Tange. Men generation efter generation har kæmpet mod naturen ved at bygge dæmninger, grave grøfter og plante træer, både til læhegn og til skove. Resultatet af disse bestræbelser er at naturen i Hanherrederne er blevet mildere.

Jens Simonsen Winther var med til at oprette privatmejeriet Toftholm i 1886. Mejeriet blev efter fem år til et andelsmejeri.

Jens Simonsen Winther overdrog i 1889 gården til sønnen Kristian Jensen Winther. Han var gift med Karen Marie Simonsen. Jens Simonsen Winther døde i 1900.

Kristian Winther var en dygtig landmand, som udstillede kvæg af gammel jysk race på dyrskuerne.

Jørgen Sønderhaven værner om de gamle præmieskilte fra 1890'erne, hvor Hanherredernes landboforening arrangerede dyrskuer.

Et særligt diplom modtog Kr. Winther for tyren Kolumbus, da den i 1903 blev tildelt anden præmie og 200 kr, da Tyrekommissionen for ottende distrikt havde dyrskue i Thisted. Tyren blev trukket ned over gårdens marker til Limfjorden, og derfra sejlet til Thisted

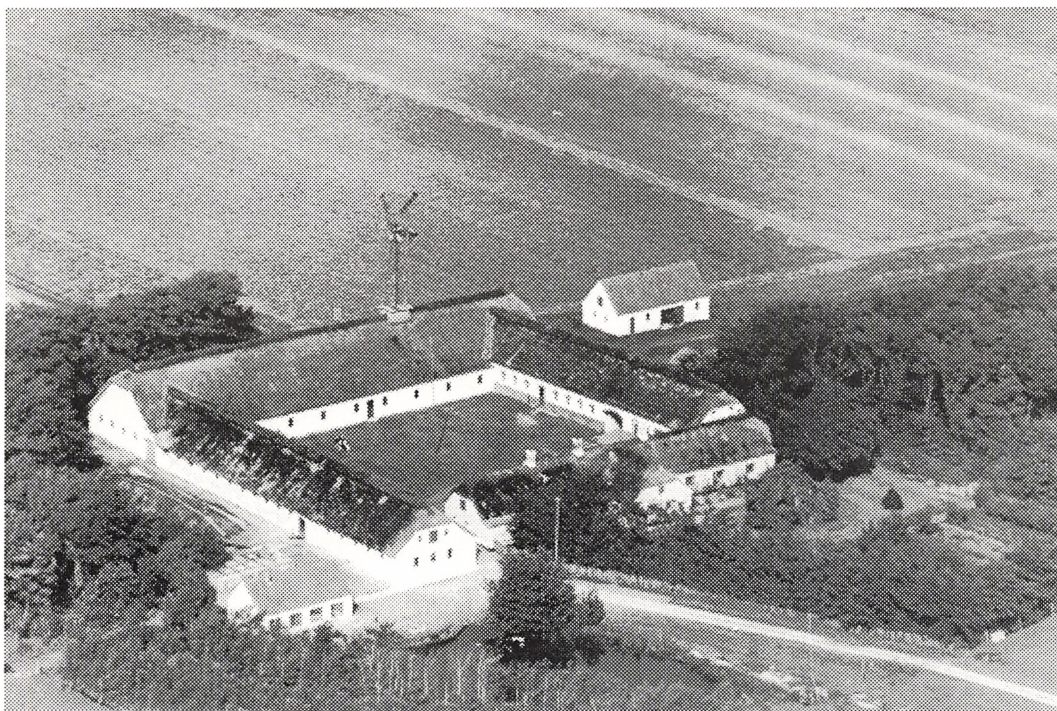
Jørgen Sønderhaven fortæller, at 200 kr. i 1903 var mere end en årsindtægt.

Efter Kr. Winthers død i 1908 sad enken Karen Marie Winther med Holmegaard, hvis hartkorn var 6 tdr. 2 skpr og 1/4 alb. og gårdens samlede areal var 190 tdr. land, deraf ager 89, eng 29, overdrev 80, have og gårdsplads 1. Besætningen bestod af 18 malkekøer foruden 42 stk ungvæg og kalve, 2 tyre, 6 heste, 6 plage og føl samt 8 får. Der solgtes årligt 45 fedesvin.

I J. C. B. la Cours bog "Danske Gaarde" fra 1914 står om besætningen på Holmegaard:

"Kvægbesætningen er af sortbroget race og vedligeholdes hovedsagelig af eget tillæg. Kvægbesætningen består af gode, rigtmalkende køer, og den har ofte været repræsenteret på dyrskuerne og har derfra hjembragt præmier."

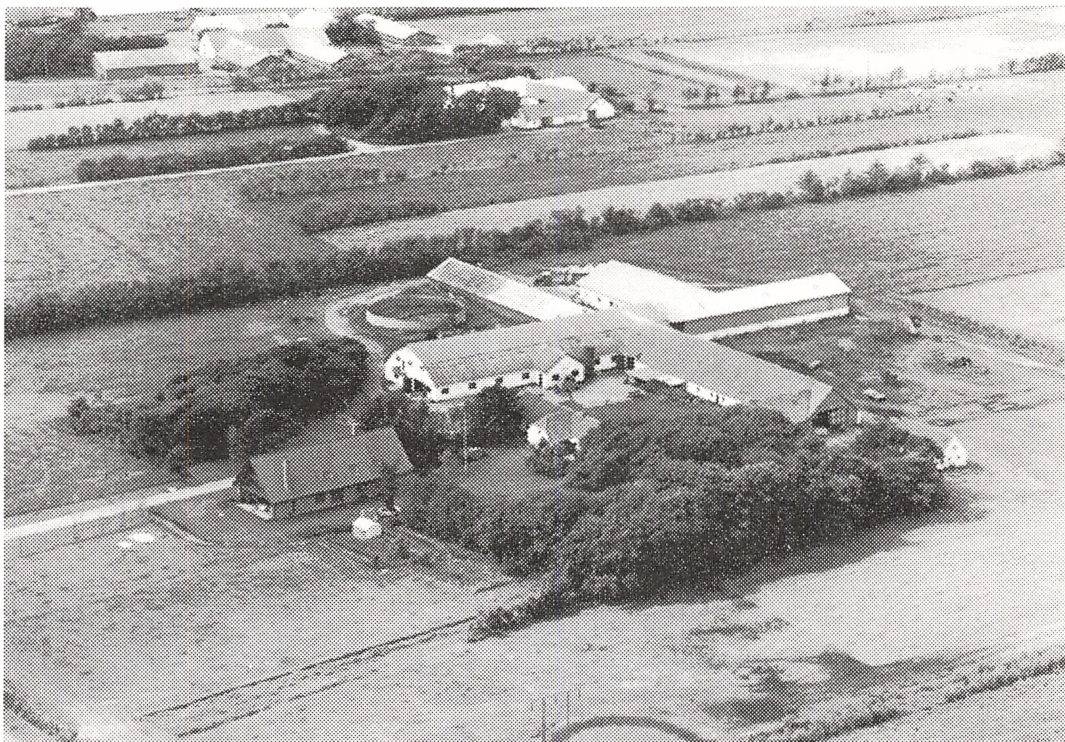
I 1918 overtog Karen Marie og Kristian J. Winthers datter Anna Winther og hendes mand Jacob Sønderhaven Holmegaard. I deres virketid fordobledes besætningen og

*Holmegård
o. 1925.*

*Holmegaard 1990.
Bemærk såvel det gamle
som det nye stuehus.*

meget jord blev drænet og opdyrket. Næste generation kom til i 1964, da Tove og Jens Jørgen Winther Sønderhaven overtog Holmegaard. I 1978 fik de opført et nye stuehus syd for gården, men det gamle stuehus udgør stadig sydlængen i den oprindelige firlængede gård.

Til Holmegård hører nu 131 ha, og der er tilforpagtet 50 ha. Der er 120 sortbrogede malkekøer foruden opdrættet, der udgør 350 dyr. Gårdens drift er baseret på grovfoder til kvæget, men der dyrkes også byg og hvede.

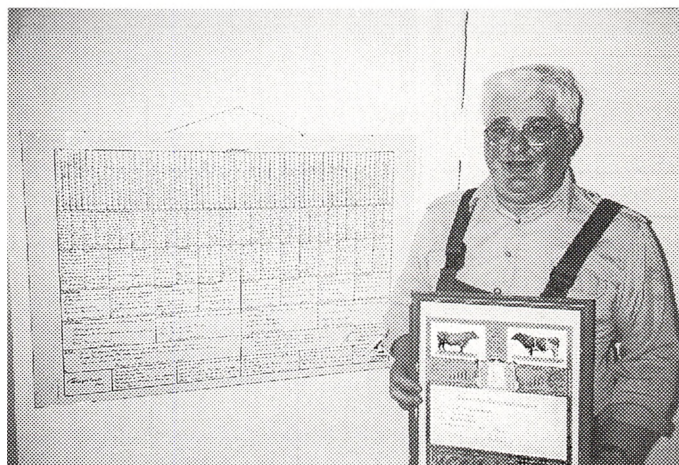
Der er mere end hundrede års tradition for at udstille på dyrskue. Sidste udstilling var 10. juli 1999, hvor Holmegård stillede med 8 dyr til Dyrskuet i Fjerritslev. Af disse dyr fik Holmegaard pokal for dyrskuets bedste ungko, samt fire ærespræmier.

Den ko, som i Fjerritslev blev vurderet til skuets bedste ungko, fik samme hæder ved årets dyrskue i Års. Denne ko har slægtstavle tilbage til 1920'erne, og alle mødrene har været på Holmegaard.

Jens Jørgen Winther Sønderhaven er en kender af slægtens historie, gårdens historie og dyrenes historie. I forbindelse med årets dyrskue i Fjerritslev havde Jørgen Sønderhaven lavet en udstilling med præmieskilte, diplomer, protokoller og billeder.

Ydelseskontrollen begyndte i 1895, men der er først bevaret protokoller fra 1920. I dyrskueudstillingen indgik også et afsnit om regnskab og årlig omsætning i landbruget. For Holmegaards vedkommende så omsætningen således ud : I 1942 var omsætningen 44.000 kr. I 1958 var den 200.000 kr. mens den i 1998 var på 3.500.000 kr.

Den 1. juli 1998 oprettedes I/S Holmegaard, hvor efter

Jens Jørgen Winther Sønderhaven med diplom for præmietyren Kolumbus, der i 1903 blev sejlet fra gårdens mark ved Limfjorden til dyrskuet i Thisted. På væggen hænger anetavlen for Tove og Jørgen Sønderhavens fire børn. Bemærk, at samtlige 64 aner i yderste slægtsled er dokumenteret.

Tove og Jørgen Sønderhavens datter og svigersøn, Inge Malene Winther og Morten Kloster blev medejere. Den unge generation flyttede ud på gården, mens den ældre generation flyttede til den villa i Vester Thorup, som er Tove Sønderhavens hjem.

OGN.

70 år

Den 16. oktober fylder H. C. Clausen 70 år.

H. C. Clausen er formand for Slægtsgårdskredsen "Det sydlige Sønderjylland", og har siden 1993 været medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse. H. C. Clausen blev i 1953 færdig på Næsgaard Agerbrugsskole, og overtog derefter hjemmet Holmbo-

gaard, hvor han sammen med hustruen Olga sad som tiende generation. I 1998 overtog sønnen Holmbogaard, med 100 ha, 200 søer og 5000 slagtesvin. H. C. Clausen har været formand for Lokalhistorisk Arkiv for Sundeved og formand for støttekredsen for Ullerup Landbrugsmuseum.

OGN

Lysholm

Tæt ved Haslev ligger Lysholm, som er noget ganske særligt i landbohistorien.

Herregården Gisselfeld var i begyndelsen af 1700-tallet overgået til en stiftelse, hvis administrator kaldtes overdirektør, og denne skulle være af slægten Danneskiold-Samsøe.

På landboreformernes tid hed overdirektøren Christian Conrad Sophus Danneskiold-Samsøe. Han var tilmed lensgreve, idet han sad med grevskabet Brattingsborg på Samsø. Han ejede forskellige sjællandske herregårde og var tilmed amtmand.

Overdirektør Danneskiold-Samsøe var oplysningstidens bedste repræsentant. Han så hoveriets ulemper, og tog initiativ til at indføre arvefæste på godserne. Et helt særligt initiativ var udstykningen af "Indelukket Lysholm" i arvefæstelodder.

Lysholm var et 232 tdr. land stort indhegnet areal, som hørte under Gisselfeld hovedgårds fri gods, og her gik 70 køer, som blev passet af nogle opsynsmænd, og så var der et hollænderi. Lysholm var et stykke uopdyrket overdrev, som i 1798 blev inddelt i 23 parceller på ca. 8 tdr. land, lidt afhængig af boniteten, så hver parcel fik godt 1 td. hartkorn. Formålet var at skabe en række husmandsbrug af en sådan størrelse, at husmændene kunne leve på dem.

På samme tid blev der udstykket en del fæstegårde i husmandsbrug, men de var ofte med et meget begrænset tilliggende, så husmanden måtte supplere indtægt ved at gå som daglejer.

Lysholm er det eneste kendte eksempel på, at hovedgårdsjord blev udstykket til husmandsbrug på den tid, mens der hundrede år senere blev udstykket mange husmandsbrug af herregårdene, men det er noget ganske andet.

Den 17. december 1798 afholdtes auktion over Lysholm.

Ved 150 års jubilæet i 1949 rejstes en mindesten ved Lysholm skole.

På stenen står: "Den 25. maj 1799 tilskødede Gisselfeld Klosters overdirektør lensgreve C. C. S. Danneskiold-Samsøe indelukket Lysholm til 23 arvefæstere til fri ejendom uden hoveri, for at de ved bedre agerdyrkningsmåder kunne opnå velstand. Rejst 25. maj 1949."

Fire bud lød på hver to parceller, mens resten blev solgt enkeltvis. Den 25. maj 1799 udstedtes arvefæsteskoederne.

Lod 1 og 2 blev købt af Niels Jørgensen og lodderne 3, 4 og 9 købt af nærmeste nabo, gårdmand Anders Pedersen, Korsgaard i Levtofte.

Anders Pedersen afhændede straks lod 9, hvorefter han sammen med sønnerne begyndte opdyrkningen af det gamle overdrev. Det var et stort arbejde, men efter nogle år kunne der oprettes en ejendom på jorden.

I 1816 solgte Anders Pedersens enke Korsgaarden til en søn, mens de to lodder på Lysholm blev overtaget af sønnerne Hans og Jokum Andersen. Jokum Andersen købte senere en gård i Farendløse, og Hans blev enejer.

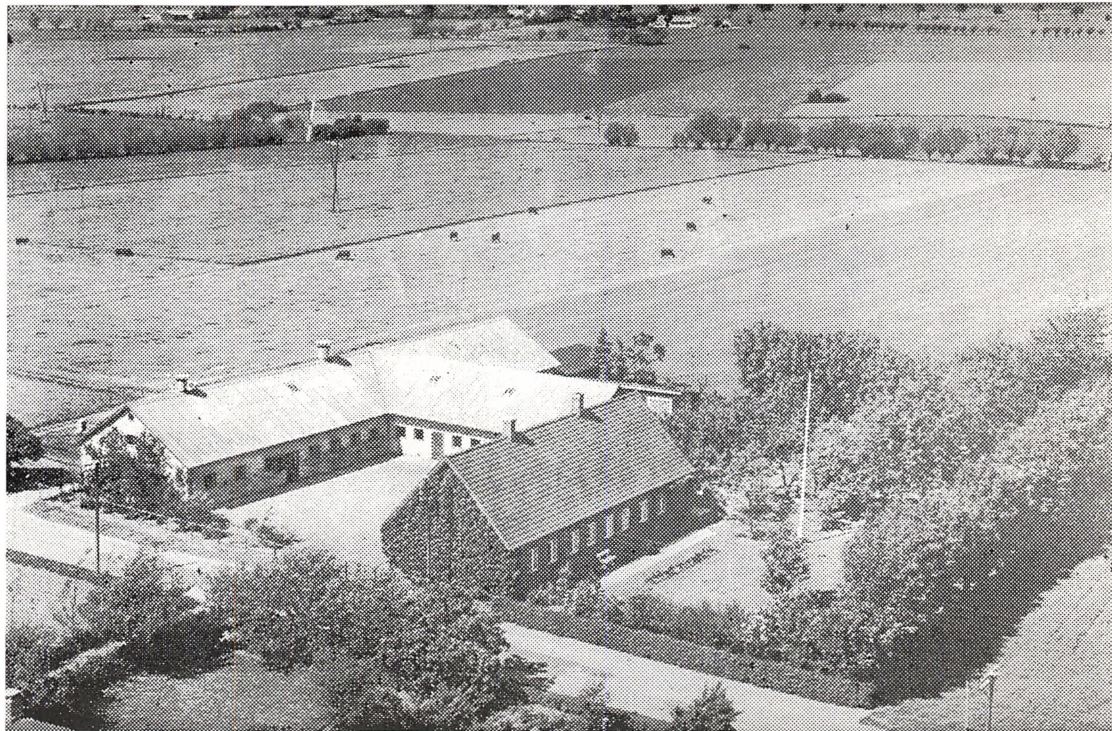
Hans Andersen var gift med Maren Hansdatter, og deres søn Hans Hansen overtog ejendommen i 1857. Han blev gift med sin kusine, Kathrine fra Korsgaard. De byggede et nyt stuehus i 1883.

Da gården, som blev bygget på lodderne 1 og 2 blev bygget i 1801 plantedes et egetræ, og det står stadig ved Søren Nielsen ejendom.

Gården "Knolden", som den så ud i 1936, da Kathrine og Ingvar Mortensen havde bygget udlængerne om. I de 200 år, der er gået siden Lysholms udstykning, har denne ejendom været i samme slægt.

I 1894 overtog sønnen Hans Hansen gården, men han var ikke rask, og nedsatte sig i Haslev som regnskabsfører, og overdrog gården til søsteren og hendes mand - Frederikke Elisabeth og Jens Nielsen. De købte 7 tdr. land til fra naboejendommen, der var oprettet af lodderne 1 og 2. Deres eneste datter Kathrine Nielsen arvede i 1924, hun boede på gården sammen med sin kusine, der var kommet i pleje på gården som 4-årig. I 1930 blev Kathrine gift med Ingvar Mortensen, der havde været bestyrer for hende siden 1925.

I 1936 opførte de nye udlænger, der var topmålet af landbrugsbygninger på den tid. Avlslænger, ajlebeholder og gårdsplads kostede 20.000 kr.

I 1967 overtog sønnen Jens Martin Mortensen gården. Han satte stuehuset i stand, og byggede udlængerne om. Grisene blev sat ud, og der blev plads til 30 køer foruden opdræt.

I 1997 forpagtedes gården af Anders Nyholt i Øde Førsløv. Han overtog besætning og mælkekvoten og forpagtede avlslængerne, hvor han om vinteren har ungkreaturer.

Jens Martin Mortensen bor på gården sammen med søsteren Elizabeth. Og de værner om det gamle hjem. I dagligstuen står en langbord fra det gamle stuehus, og bæn-

ken langs væggen fra stuehusets opførelstidspunkt er også bevaret.

Denne ejendom ligger på det højeste punkt på Lysholm, og har derfor fået navnet "Knolden". Det gamle stengærde med grøft fra herregårdstiden er delvist bevaret.

Knolden er dog ikke den eneste slægtsgård på Lysholm, for ejendommen, der blev oprettet af lodderne 1 og 2 kom i samme familie, idet Hans Andersens søster Kirsten Andersdatter blev gift med Jens Andersen, som havde erhvervet den. Deres datter Anne Marie arvede, og i 1912 overtog sønnen Hans Nielsen. Han var ved overtagelsen ugift, men giftede sig senere med husbestyrerinden.

I 1946 arvede sønnen og svigerdatteren, Johannes og Elly Nielsen ejendommen, som deres søn, Søren Nielsen overtog i 1997. Søren Nielsen arbejder i Bregentved Skov, og gårdens 11 ha er også forpagtet af Anders Nyholt.

Lysholm blev et samfund med bl. a. egen skole. En tid var der også to vindmøller på Lysholm, og der har altid været et stærkt sammenhold mellem beboerne.

Litteratur: Lysholms Historie - jubilæumsskrift. 1952. Red.: Edv. J. Jensen.

OGN

Velkommen til nye medlemmer:

Bente og Hans E. Hansen
Strandboulevarden 42 st.tv.
4800 Nykøbing F

Gårdejer
Solvejg Petersen
"Kimmerslev Mølle"
Dyndetevej 1
Kimmerslev
4140 Borup

Godsejer, cand. polit.
Christian baron
Wedell-Neergaard
"Svenstrup"
Borupvej 100
4140 Borup

Gårdejer
Christian Due
"Vangsgaard"
Vestervej 2
4983 Dannemare

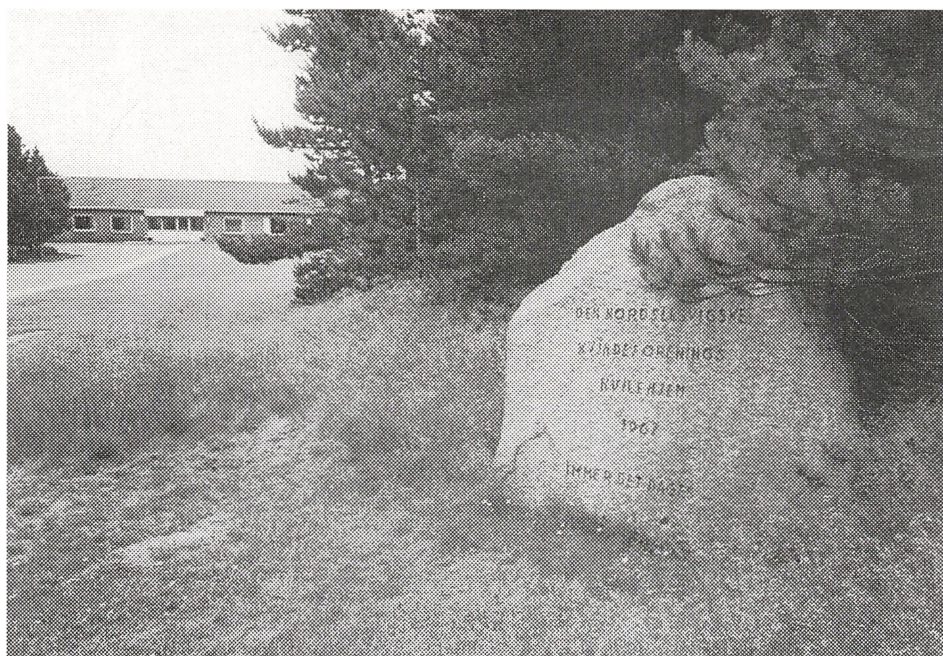
Gårdejer
Jørgen Munch Ipsen
"Ennegaard"
Bodelyngsvej 13
Nylars
3720 Åkirkeby

Gårdejer
Frantz Neergaard-Petersen
"Ouegaard"
Ouegaardsvej 1
9560 Hadsund

Fhv. gårdejer
Jes Svensk Jessen
Egevej 2
6051 Almind

Gårdejere
Grethe og Thorvald Nielsen
"Tistedgaard"
Tistedvej 14
Tisted
9510 Arden

Rømø Kur og Rekreation ligger ved Kongsmark meget nær Vadehavet. De nuværende bygninger blev opført i 1967, og sidste år blev de skaldmuret med røde mursten.

Et kursted på Rømø

For hundrede år siden vare et kurophold udtryk for den største luksus, som et menneske kunne tillade sig. Kur- og badhoteller er blevet sjældenheder, men på Rømø findes stadig "Rømø Kur og Rekreation", som ejes af Den nordslesvigske Kvindeforening.

Den nordslesvigske Kvindeforening blev oprettet i 1907 for at bevare dansk sprog i hjemmene og sikre ubemidlede syge børn hjælp til sanatorie- og hospitalsophold.

Der viste sig et behov for et hvilehjem for kvinder, og i 1920'erne blev hvilehjemmet etableret i Havneby på Rømø.

I 1967 flyttede man fra det gamle hus i Havneby til et nyopført center i Kongsmark.

Ordet hvilehjem blev fundet for gammeldags og i stedet for valgte man to ord for det samme: kur og rekreation.

I dag er Rømø Kur og Rekreation den eneste opgave for Den nordslesvigske Kvindeforening, men da vedtægterne fordrer et folkeoplysende bidrag, afholdes hvert år i januar tre højskole dage for Kvindeforeningens medlemmer.

Sønderjyllands Amt har en aftale om 4.000 døgn. Resten af kapaciteten benyttes af andre amter, foreninger og enkeltpersoner, der bare har lyst til et ophold, for enhver kan søge om et ophold, man kan komme som enkeltperson eller som ægtepar.

Man kan komme direkte fra hospitalet til rekreationsophold på Rømø, og bliver da serviceret af den lokale hjemmepleje om der er behov derfor. Ønsker man en rolig ferie på Rømø, kan man tage på kurophold. Der er ingen aldersgrænser, men de fleste gæster er i den tredje alder.

Forstanderparret Jytte og Bent Kyhne lægger megen vægt på at skabe en højskoleagtig atmosfære, hvor man er i et fællesskab med fælles aktiviteter som sang, foredrag og udflugter.

Det højskoleagtige gælder ikke køkkenet, for der er tale om hotelstandard, selvom der også laves specialkost efter gæsternes behov og ønsker. God og sund mad, rolige omgivelser og en pragtfuld natur er det der venter gæsterne.

De fleste vælger 14 dage, nogle tager kun en uge og tre dage er minimum.

Der er 50 senge fordelt på enkelt- og dobbeltværelser, og fra alle værelser er der udsigt til uspoleret natur. Fra terrasserne med liggestolene er der udsigt over Vadehavet.

Der tilbydes gymnastik afpasset efter rekonvalescenterens styrke og behov. For at understrege stedet status som kuranstalt, har man solarium, og inden længe vil der også være sauna og spa bad.

Formanden for Den nordslesvigske kvindeforening er Elise Jensen, Højtoftgaard ved Haderslev, som i Slægtsgårdsforeningen er bedre kendt som Haderslevkredsens dynamiske formand.

I en af dagligstuerne ses en kamin med gamle kakler. Det var først meningen at samle gamle Rømøkakler sammen, men da man kun fik en kasse, besluttede murermesteren at bruge en brøkkasse med gamle hollandske kalker. Ved kaminen står forstander Bent Lyhne.

OGN.

Stensgaard i Thy

Brudstykker af Stensgaards historie fortalt af Inger Stenggaard Toft.

Omkring 1700-tallet var Anders Nielsen, gift med Kirsten Nielsdatter, fæster på gården "Lille Stensgaard", som blev overtaget af sønnen Niels Andersen, født 1745 og gift med Anne Poulsdatter. Sandsynligvis blev gården selveje og sammenlagt med "Store Stensgaard" i 1834 af sønnen Poul Nielsen Stensgaard (1789-1872), gift med Ane Jensdatter (1792-1872) fra "Rysgaard" i Hundborg. I marts 1872 blev gården overtaget af sønnen Jens Poulsen Stensgaard (1825-1902). Han blev gift to gange, og havde den sorg at miste begge sine koner, Anne Kathrine Christensdatter (1820-1849) og Sidsel Marie Poulsen (1826-1872), i barselsseng.

En søn, Kristian Jensen Stensgaard (1870-1956) overtog gården i 1902 og var ungkarl i ti år, inden han giftede sig med Anne Marie Yde (1877-1961) fra "Kirkegaard" i Hundborg.

To uger før brylluppet nedbrændte gården imidlertid, efter at en husbestyrerinde havde lagt aske ud i stalden. Til alt held var brudens udstyr i god behold, da det jo ikke dengang akcepteredes, at man flyttede sammen inden giftemålet. Efter branden blev alle bygninger flyttet tættere på landevejen.

I den anledning digtede Kristian Stensgaards mange søskende - måske en smule til hans irritation - en sang til brudeparret på melodien "Roselil og hendes moder". Den indledtes med ordene:

*"Ny Stensgaard skal bygges med lyst og med liv,
for Kristian Stensgaard har taget Marie til viv.
Ha ha ha, ha ha ha ha."*

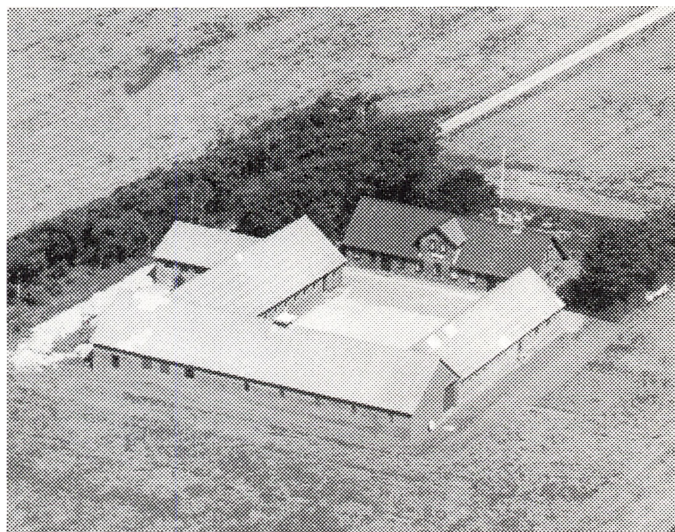
I ægteskabet var tre piger, hvoraf den ældste, Dagmar (1915-1992) blev gift med købmand Niels Christian Andersen (1915-1976), der havde forretning i Vesløs.

Forretningen blev solgt i 1945, og ægteparret overtog Stensgaard, der den gang blev drevet som traditionel landbrug med 23 malkekøer, svin og høns. Uheldigvis brændte gårdens avlsbygninger i 1951, og selv om de blev genopbygget, blev køerne sat ud allerede i midten af halvtresserne. Sagen var den, at Niels Christian Andersen havde fået ansættelse ved Hundborg Sparekasse som direktør. Da stillingen efterhånden blev fuldtids, blev grisene solgt, og gården blev herefter drevet udelukkende som planteavlsgård.

I 1976 døde Niels Christian Andersen pludselig, og samme år blev datteren Inger gift med Jørgen Toft, der stammer fra en gård i Sydthy. De overtog "Stensgaard" i 1977, men valgte først at forpakte jord og avlsbygninger ud, da de begge var udearbejdende, han som ingeniør og hun som kontorassistent.

Fra Slægtsgårdsforeningens besøg den 24. juli 1999.

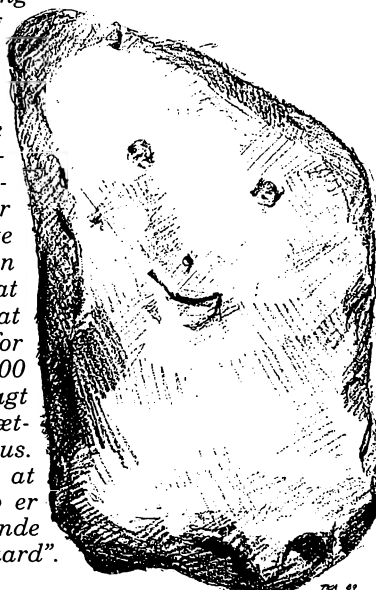
Stensgaard 1980. Bygningernes ydre fremstår som på billedet. Stuehuset er fra 1912 og udlængerne fra 1951.

Der fødtes to sønner i ægteskabet, og da de blev så store, at de ville og kunne hjælpe til, bestemte man sig for selv at drive gården med planteavl med hjælp fra maskinstation.

Jørgen Toft driver nu sit eget forsikringsrådgivningsfirma fra gården, og Inger har ansættelse hos Told og Skat i Thisted.

Den ældste søn, 20-årige Michael, er for nylig blevet student og har påbegyndt en landbrugsuddannelse i Varde. Det er meningen, at han skal på Hammerum Landbrugsskole til september. Den anden søn - 17-årige Henrik, har lige afsluttet et efterskoleophold og begynder efter sommerferien på Thisted Gymnasium.

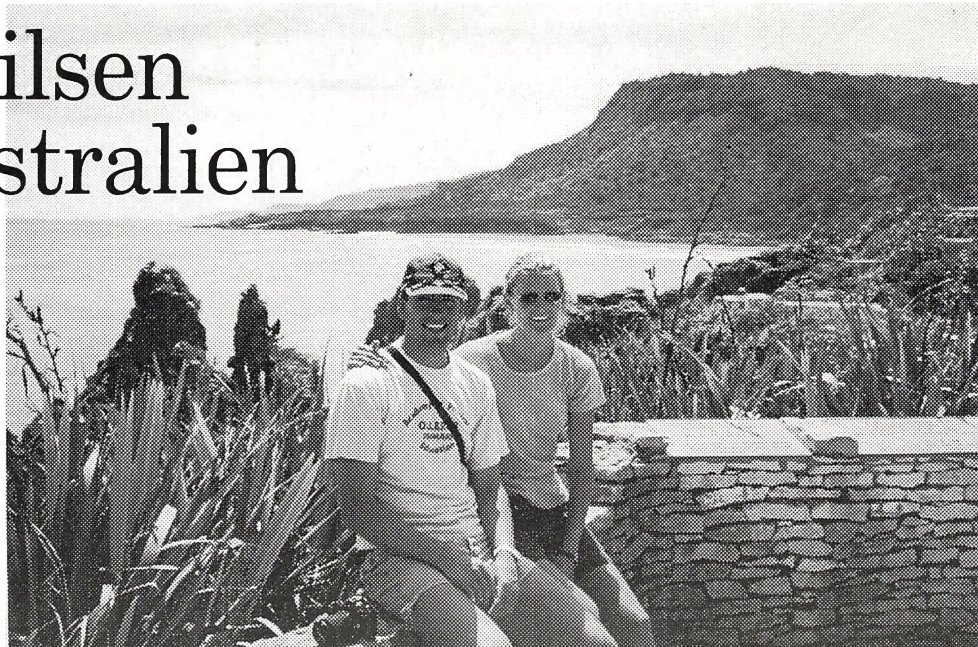
Museumsfolk har påvist, at der har eksisteret en jernalderboplads på "Stensgaard"s jorde. I tiden 8. - 18. maj 1989 blev der foretaget udgravninger i tykke kulturlag og husrester på en brandtomt fra oldtiden. Her fandt man bl.a. lerkar og jernknive, men det mest interessante var dog en særpræget sten, 40 x 25 cm, med en stenside med en halvmåneformet fordybning som mund og tre indhug til to øjne og en lille næse. Det hele gav indtryk af et smilende ansigt. Dette "oldtidens smilende ansigt" stammer sandsynligvis fra helleristningernes tid for ca. 3.000 år siden. På den modsatte side af ansigtet var stenen helt glat og bar spor af, at den har været brugt til at slibe flinteøkser på, altså for ca. 5.000 år siden. For 2.000 år siden blev stenen anbragt i forbindelse med stensætningen op ad et jernalderhus. og det er interessant at bemærke, at stenen netop er fundet på en mark tilhørende en gård ved navn "Stensgaard".

Solskinshilsen fra Australien

*Ole og Rikke som
turister ved
"Pancake Rocks"
på New Zealand.*

***Rikke Ø. Nielsen og Anders K. Stampe fra Spjald
er med støtte fra Jens og Anna Jensens fond på rejse
i Australien og New Zealand, og de fortæller:***

19. februar 1999:

Vi sidder i Australiens varme og sveder. Dagene går hurtigt, når man oplever noget nyt hver dag. I øjeblikket er vi hos Stephan og Connie i Dripstone, som er ca. 50 km syd for Dubbo. Connie stammer fra Outrup, og emigrerede for 9 år siden.

De flyttede for 5 år siden til Dripstone i et gammelt hus, som havde stået ubeboet i 8 år, så der var meget at gå i gang med. De har skabt en mindre frugtplantage, som de driver i deres fritid med æbler, blommer og ferskener.

Den første måned rejste vi rundt på New Zealand. Vi besøgte David og Sandt Clare, som bor nær Whaketane på Nordøen. David er landmand, mælkeproducent, og han har for tiden 220 køer, og håber på at købe nabogården, der koster 4.700.000 kr. for 90 ha uden dyr, så han kan komme op på 400 køer. På New Zealand er det græsarealer, som bestemmer, hvor mange køer en farm må have.

Davids malkestald er bygget til 400 køer, men kort efter gik antallet ned på 220 køer, da en del af jorden skulle gives tilbage til "Maorifolket" (det oprindelige folk på New Zealand). Stalden er klar til den udvidede besætning, når muligheden er der, for at købe mere jord.

Det er på nogle punkter lettere at være landmand i New Zealand, set på det arbejdsmæssige. Køerne lever stort set af græs, da de går på græsarealer året rundt. Alle køerne kælder udenfor i løbet af 6 uger, hvor der ikke malkes, og landmanden stort set har ferie.

Alle tyrekalve og de dårligste kviekalve bliver solgt. Lige efter at alle køerne har kælvet, giver de meget mælk. Derfor er man nød til at sætte farten ned på malkekarrusellen til 8½ minut. Når de kommer længere hen i laktationen, bliver karrusellen sat i et højere gear, så det kun tager 6½ minut fra koen står på karrusellen til den står af igen. Der står to mænd nede i karrusellen, en sætter maskiner på, og en tager maskinerne af. Da der hverken

*Davids farm ved Whaketane.
Udsigt fra stuehus ud over
malkestald og udlænger.*

Ole og David i malkekarrusellen.

foregår aftørring eller formalkning, tager det ca. en time at malke 220 køer.

I vintertiden bliver køerne fodret med majsstænger, da kolberne sælges til fødevarerindustrien. Stænglerne er blandet med etsnatron, for at give større foderværdi.

7. maj 1999:

Efter at være tilbage i Australien oplevede vi først noget af landet, og kom derefter tilbage til Connie og Stephan. Ole hjalp med at plukke æbler og Connie hjalp med at sortere og pakke æblerne i kasser, så de kunne sendes til Sydney. Bomuldshøsten var ment til at begynde i midten af februar, men blev udsat to måneder. De har generelt i hele Australien fået meget regn, og jorden her bliver meget hurtigt mudret og umulig at færdes på. Vi blev derfor sendt på farten igen, da høsten lod vente på sig.

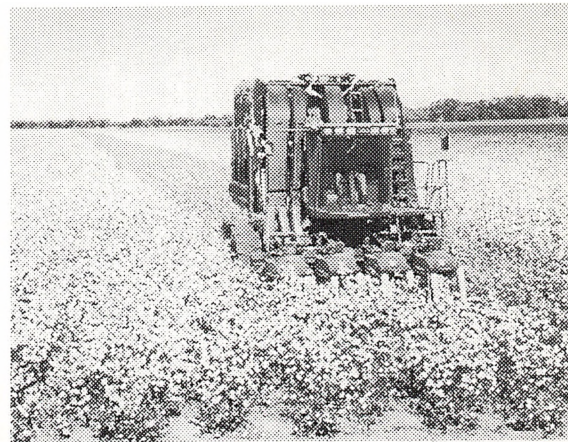
I Melbourne så vi os omkring, og mødte et par danskere, som vi en aften fulgtes med til "Philip Island" en lille ø syd for Melbourne. Vi skulle ned at se alle pingvinerne, som vralter op af vandet efter solnedgang. De kommer på land for at fodre deres unger, som ligger i reder længere oppe på stranden. Ungerne er små tykke væsener - dunde og brunlige. Det ser sjovt ud når pingvinerne kommer op, for de går ikke alene, men står og venter til de er en god flok. Det var fascinerende at se.

Vi kom til Steven og Jennis, som vi skulle arbejde for. Der gik endnu en uge før bomuldshøsten kunne begynde. Ole og Steven satte tvillingehjul på pickerne og lavede skærme til.

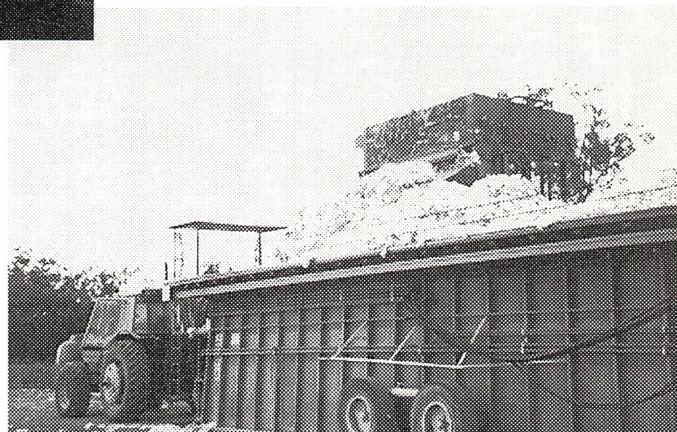
Vi har nu arbejdet i ca. 4 uger. Vejret har været tørt. Vi er syv på det her pickerteam, to pickerførere, tre builderførere, en mekaniker og en altmuligmand. Vores arbejdsdage er mellem 12 og 15 timer, og vi høster bomuld på fem gårde, det er i alt 1200 ha, og hver picker høster omkring 15 ha pr. dag. Pickerne tømmer deres tank/kurv i en builder, og så bliver det presset sammen til en stor balle. Ballerne bliver kørt ind til et bomuldsrenseri, renses og hver balle på gennemsnitlig 12 tons, bliver til ca. 20 færdige baller, som hver indbringer farmeren 2600 kr. pr. stk.

Pickerne er meget fintfølende, mekanik er dyrt, så man ejer ikke selv en picker, men lejer en maskinstation til at gøre arbejdet.

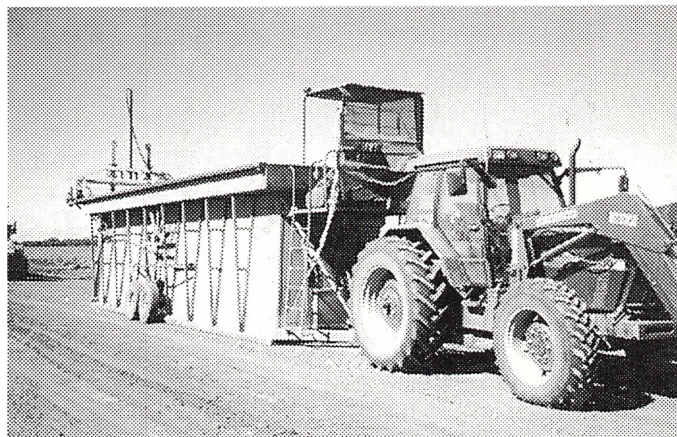
Det var interessant at prøve, og nu har vi lært hvordan bomuld dyrkes og høstes.

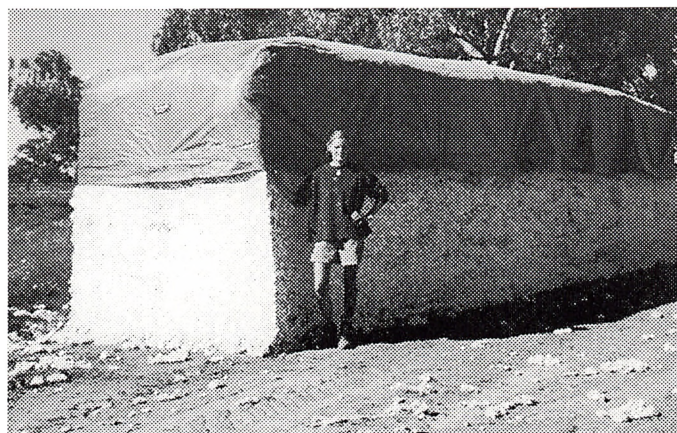
Ole i hans picker.

En picker tømmer bomuld af i en builder, så det kan presses.

Rikkens traktor og builder.

Sådan ser en balle ud, når den er presset færdig, og builderen er kørt fra den.

Det var lidt mere om, hvad vi har oplevet.

NYT FRA KREDSENE

FYNSKREDSSEN

Kredsen havde den 25. juni indbudt til sommerudflugt, som i år gik til Midtfyn. 60 medlemmer mødtes på Hol-lufgård, hvor man for tiden har en udstilling om Odense i middelalderen, og vi fik en god orientering, så det blev levende gjort. Desuden så vi møntsamlingen og de åbne magasiner, hvor der udstilles genstande, som er fundet i det fynske.

Efter middagen i golfklubbens restauration, var der lejlighed til en tur i parken.

Derefter kørte vi til Åsum, hvor vi besøgte Gurlu og Hans Jørgen Nielsen, "Dalholm". Vi samledes på gårdspladsen, hvor Hans Jørgen Nielsen, som er 7. generation, bød velkommen og fortalte detaljeret om familiens og gårdens historie samt nutidig drift. Junior blev bedt om at lukke alle porte og døre op, så vi kunne gå rundt og se os om. Indenfor blev der budt på eftermiddagskaffe. Der var dækket op i alle stuer med stort og flot kaffebord. Vi nød familiens gæstfrihed og beundrede det smukke hjem.

Besøget sluttede med en tur i haven, og alle beundrede den orden, som var overalt.

En fin dag, som var begunstiget af flot vejr.

Mogens Andersen.

SJÆLLAND SYD

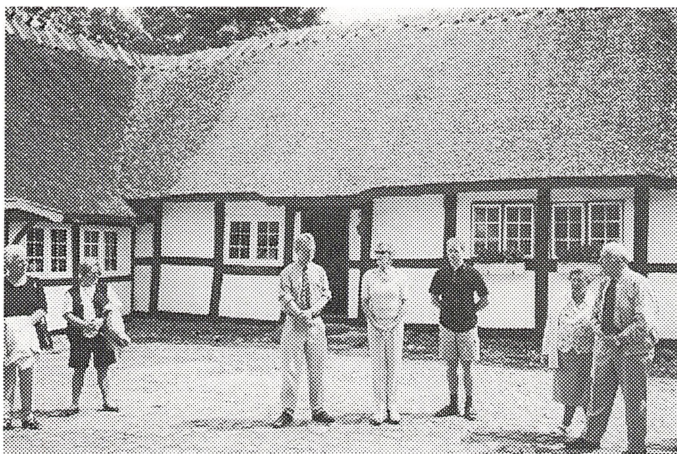
Tirsdag, den 22. juni var 100 medlemmer på halvdagstur til Kimmerslev Mølle og Svenstrup gods ved Borup.

På Kimmerslev Mølle, som er beskrevet i "Slægtsgården" nr. 340 blev vi modtaget af fru Solvejg Petersen samt sønnerne Jens og Steffen Petersen. De fortalte om den gamle mølle og møllegård og viste derefter rundt i tre hold.

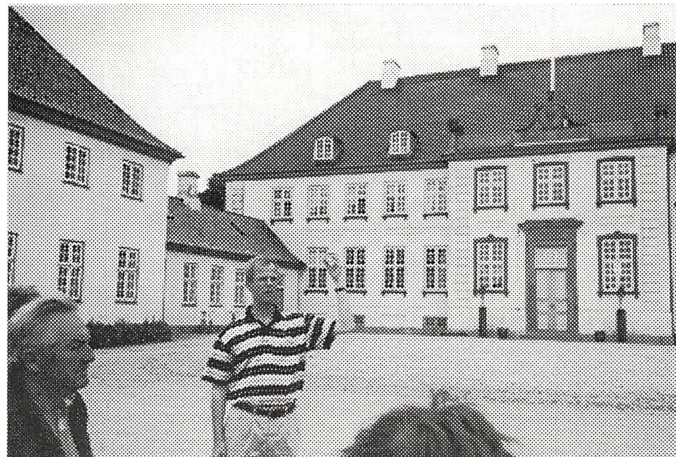
I stuerne var dækket borde med forskellige gamle stel, og den ganske særlige indretning blev beundret. Den medbragte kaffe blev nydt i haven.

Derefter fulgte en travetur til Kimmerslev kirke, der ligger overmåde naturskønt.

Turen fortsatte til Svenstrup gods, hvor godsejer, cand. polit. Christian baron Wedell-Neergaard tog i mod med fanfare på jagthorn. Efter en kort orientering deltes vi i to holdt. Det ene fulgte med godsejeren rundt i hovedbygningen, hvor vi hørte om slægten samt om de enkelte sale og stuers indretning. Det andet hold gik rundt om hovedbygning og under kyndig vejledning af Steffen Petersen fik vi bl.a. gårdens bygningshistorie.

Jens, Solvejg og Steffen Petersen foran stuehuset til Kimmerslev mølle.

Godsejer Christian Baron Wedell-Neergaard fortæller om Svenstrup gods, som i mere end 200 år har været i slægtens besiddelse.

Baron Wedell-Neergaard er en kender af sin slægt og sin gård, men har også en stor politisk interesse, der har sikret ham en plads i Roskilde Amtsråd for Det konservative Folkeparti og tilmed er han folketingskandidat i Københavns Amt.

Tirsdag, den 20. juli var 60 medlemmer på heldagstur med bus til Hindsholm og Kerteminde på Fyn.

På "Mindegård" i Hersnap fortalte Jørgen Mindegaard om gården og slægtens historie (omtales i nr. 342), og sønnen Carsten, der har overtaget gården og selv bor på nabogården, fortalte om driften, der ud over de traditionelle afgrøder også omfatter havefrø. Vi blev budt indenfor og sluttede i den smukke have. Vores landsformand Carl Martin Christensen og frue deltog også i besøget.

Middagen blev indtaget i Martofte forsamlingshus. Derefter fortsatte turen rundt på Hindsholm med Jørgen Mindegaard som guide.

Dagen sluttede i Kerteminde med besøg på Johannes Larsens museum, hvor kaffen ventede ved lysthuset i den smukke park. Foruden selve maleriudstillingen er der også adgang til Johannes Larsens villa, der står, som da han boede der.

Solvejg Holtet-Kristiansen.

MIDTJYSK KREDS

Den 24. juli besøgte kredsen civilforsvarets beredskabskorps i Thisted, der har til huse i udbyggede barakker, som husede flygtninge fra Lithauen i tiden efter Anden Verdenskrig.

Vagthavende på dag var sektionsleder O. A. Jensen, der gav de 35 fremmødte en grundig orientering om Beredskabscenter Nordjyllands arbejde. Det er sådan, at korpset kan tilkaldes til fjernelse af evt. farligt affald, som bl.a. findes i de mange uåbnede tønder, der driver i land fra skibe. Endvidere uddannes bl.a. brandmænd, som kommunerne kan rekvirere til opsyn med brandtomter.

Derefter gik vi rundt i de naturskønne omgivelser og passerede bl.a. et smukt kors med det lithauiske rigsvåben mindesmærke, udført af flygtningene. Korset var sat over døde lithauere. Området vil i nærmeste fremtid blive tilgængelig for offentligheden, da mange lithauere møder op nu om stunder, og ønsker at se stedet.

Sektionslederen førte os rundt på kasernen og besøget sluttede med at vi overværede en brandøvelse.

Kaffen blev indtaget på Hotel Limfjorden, der er nabo til

beredskabscentret. Her holdt vi en vellykket generalforsamling, idet alle bestyrelsesmedlemmer blev genvalgt.

Tidligere hovedbestyrelsesmedlem Anders Knudsen Pedersen gav en fin orientering om Thisted og om byens kultur- og erhvervsliv.

Mødet sluttede med besøg på slægtsgården "Stensgaard", der ejes af Jørgen og Inger Stensgaard Toft. Gården drives med planteavl. (se omtalen side 11).

De besøgende blev rigeligt beværtet med mad og drikke, så da bestyrelsesformanden langt om længe takkede af, kunne alle forlade den smukke og velholdte gård, mætte og godt tilfredse med en dejlig dag.

Den 22. november indbyder kredsen til efterårsudflugt, der går til Skive. Man begynder kl. 17.30 med middag på Bentas Cafeteria og kl. 19.00 besøger man Hancockbryggeriet.

E. Overby.

HADERSLEVKREDSSEN

Den 7. juli havde Haderslevkredsen et velbesøgt aftenarrangement på Broager.

Først så vi Cathrinesminde teglværksmuseum, der er indrettet i det gamle teglværk Cathrinesminde, som var et af de mange teglværker ved Flensborg Fjord. Teglværket måtte lukke, og efter nogle år fik en gruppe skabt interesse for et teglværksmuseum.

Den gamle grav og æltemaskine, der stadig benyttes, når fx skoleklasser er på besøg. Da slægtsgårdsforeningen besøgte Cathrinesminde Teglværksmuseum arbejdede en gruppe kunstnere på stedet, og de brugte også af det æltede ler.

Først så vi en video om teglværket og bestræbelserne på at skabe museet, derefter blev vi vist rundt i de gamle bygninger, der også omfatter et arbejderhus. Oprindeligt var det indrettet til fire familier, men senere bygget om. Nu viser det teglværksarbejdernes bolig i tre tidsaldre.

På teglværksmuseet er en samling af mursten med teglværkernes navne. Det er en gammel skik, at der på enkelte sten blev stemplet teglværkets navn. (se også bagsiden).

Efter en smuk køretur langs fjorden kom vi til Brunnæs Kro, hvor kaffen og lagkagerne ventede. Kromanden fortalte om kroen, der var et gammelt færgested, som hertugen benyttede når han skulle over fjorden.

OGN

VESTSJÆLLANDSKREDSSEN

Kredsen indbyder til efterårsudflugt til Næstved den 7. september. Man samles kl. 10.30 på Gardehusarkasernen, hvor vi ser staldområdet og gardehusarregimentets historiske samling. Den historiske samling vil inden længe blive pakket ned, da regimentet skal flytte, og det vides ikke om den store samling nogensinde igen vil blive opstillet.

Middagen serveres i kasernens cafeteria. Menu: Husarsteg og Rubensteinerkage.

Kl. 14.00 samles deltagerne på Herlufsholm, hvor sognepræst Ejolf Kristensen fortæller om Skovkloster, Herlufsholm skole og skolens skikke. Derefter vises rundt i kirken og de andre middelalderlige rum. Rundvisningen slutter forventet i festsalen.

Tilmelding til kredsformanden Vagn Juel Jørgensen 58 18 61 11.

NORDSJÆLLANDSKREDSSEN

Kredsen havde den 9. juli en både velbesøgt og vellykket sommerudflugt til egnen omkring Nivå. Først så man Nivågård teglværk, der er et fredet industrianlæg. Derefter Nivågårdmuseet med de mange fornemme malerier fra 16-, 17- og 1800-tallet. Turen fortsatte til Rungstedlund med Karen Blixenmuseet og den store have og fuglereservat.

Dagen sluttede hos Ingrid og Poul Andersen, Avls-holmgård.

Gammel Estrup i nye masker

I perioden fra 2. august til 18. september udstiller studerende fra Skals Håndarbejdsseminarium deres arbejder på Gammel Estrup.

Udstillingen er resultatet af samarbejdet mellem museerne på Gammel Estrup og strikkeholdet på 3. årgang. Udstillingen består af 15 forskellige design, og inspirationen til disse er fundet på Gammel Estrup. Der vil desuden blive opstillet plancher, som forklarer noget om, hvordan de enkelte design er opstået. Bag alle de færdige produkter, som kan ses på udstillingen, ligger en lang arbejdsproces med mange overvejelser og valg. Og som det endelig kan ses, kan inspirationskilden være svær at genkende.

De studerende fortæller, at opgaven med Gammel Estrup har været meget inspirerende og de håber, at udstillingen kan være med til at vække fornyet interesse for håndværket strikning.

*Model "Muranker".
Design af Birte Jelnæs.*

Returadresse: Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv

Stempler på teglsten

Går man en tur langs med de gamle kirkegårds mure, opdager man pludselig nogle mærker i vingetagstenenes såkaldte nakker. Mærkerne er teglværkerens stempler.

Vingetagsten kaldes også for hollandske vingesten, og formen skulle være ført hertil fra Holland i 1500-tallet, men det er vanskeligt at bevise denne tradition, for vingesten er hovedsagelig udbredt i Østersøområdet.

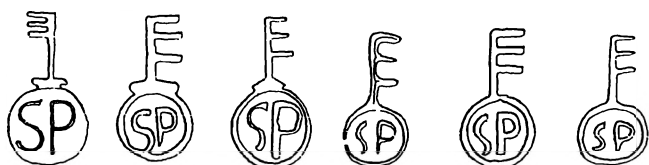
Der er fremstillet vingetagsten her i landet siden begyndelsen af 1500-tallet. De ældste sten med stempler stammer dog fra Lübeck.

Står man med en stor teglsten - munkesten - kan man også være heldig at se et stempel på liggefladen, så her ser man først stemplerne når muren er faldet.

Man kan undre sig over, at der blev importeret så mange teglsten fra Nordtyskland til Danmark, hvor man har så meget ler.

Forklaringen kan være, at det var kostbart at brænde teglsten. Der gik store mængder træ til, og da der ikke var brændsel nok til rådighed, var det bedre at få teglsten fra andre egne. Det var almindelig ballast, som skipperne let kunne tage med hjem. Varen tog ingen skade undervejs og hjemme var der et marked for varen.

De stempler som man oftest ser på de gamle vingeteglsten er:

Der findes mange andre stempler, men især disse tre er interessante, for de er alle nordtyske.

Hjertet med H-et er stemplet for teglværket Gross-Wesenberg ved Trave, der især var virksomt i 1500-tallet.

Nøglen med bogstaverne SP er fra Sct. Petri teglværk i Lübeck, der var meget produktivt i 14- og 1500-tallet.

Sct. Peder fik Himmerigets nøgler, og nøglen er også han attribut i ikonografien, så derfor er det et meget "talende" stempel.

Teglmærket, der ligner et våbenskjold er Lübechs våben, og teglværket hed Bauhof.

Iagttagelse af flere tagsten, opdager man snart, at stemplerne med samme motiv er lidt forskellige. Teglværkerne har haft flere stempler, og variationerne kan bestemme teglstenens alder.

Der er endnu megen uklarhed om en række stemplers tilhørsforhold og alder.